

EPISTOLELE PASTORALE

Introducere

„Epistolele pastorale au jucat un rol important în istoria bisericii creștine, justificăndu-și pe deplin locul ce-l ocupă în Canonul Noului Testament. Atractia deosebită pe care o exercită asupra noastră derivă din îmbinarea unor sănătoase sfaturi practice cu expunerea unor teme teologice majore, care s-au dovedit inestimabil de utile pentru creștini, atât pe plan personal, cât și colectiv.”

— Donald Guthrie

I. Sensul termenului „epistole pastorale”

Încă de la începutul veacului al optsprezecelea, 1 și 2 Timotei și epistola către Tit au căpătat denumirea de „epistole pastorale” — titulatura considerată derutantă sau utilă, în funcție de modul în care o percepem.

Dacă prin denumirea aceasta înțelegem că aceste trei epistole conțin sugestii practice privitoare la modul în care trebuie să avem grijă de oile Domnului, atunci negreșit a fost o denumire inspirată, pentru că și-a atins scopul.

Dar dacă prin denumirea aceasta unii înțeleg că Timotei și Tit dețineau statutul de clerici (sau pastori, în sensul actual al termenului), ai bisericilor din Efes și Creta, atunci aceștia nu vor fi prins adevărata semnificație a denumirii, fiind deruatați. Edițiile mai vechi ale Bibliei King James conțin texte adiționale neinspirate, dispuse la sfârșitul epistolelor, care au întărit această concepție greșită. De pildă, la sfârșitul epistolei 2 Timotei, găsim această adăugire neinspirată:

A doua epistolă către Timotheus, hirotonisit în calitate de prim episcop al bisericii efesenilor, a fost scrisă de Ia Roma, când Pavel a fost adus înaintea Iui Nero a doua oară.

Iar la sfârșitul epistolei către Tit găsim următoarea explicație: A fost scrisă către Tit, cel ce a fost hirotonisit ca prim episcop al bisericii cretanilor, de la Nico-pole din Macedonia.

Albert Barnes, el însuși un cleric, nu poate nicidecum fi acuzat de prejudecată, când scrie:

Nu există dovezi potrivit cărora Tit ar fi fost primul episcop al bisericii de acolo, sau că ar fi fost primul de acolo căruia să i se poată aplica termenul de episcop în sensul scriptural. Într-adevăr, există dovezi pozitive că nu el a fost primul, căci Pavel a fost și el prezent acolo, împreună cu el, iar Tit a fost „lăsat” să ducă la bun sfârșit lucrarea începută.

Nu există nici o dovadă că Tit a fost „episcop” acolo, cu sensul

de prelat, nici măcar nu se poate dovedi că a fost un pastor cu statut permanent.

Aceste adăugiri la sfârșitul epistolelor sunt atât de lipsite de autoritate și pline de greșeli încât a sosit timpul ca ele să fie omise din edițiile Bibliei. Ele nu fac parte din scierile inspirate, ci sunt de natura unor „note și comentarii”, efectul lor fiind mereu acela de a adăuga ceva, de cele mai multe ori probabil perpetuând eroarea. Opinia potrivit căreia Timotei și Tit ar fi fost „episcopi prelați”, unul al Efesului iar celălalt al Cretei, se bazează în măsură covârșitoare pe aceste adausuri netrebnice de la sfârșitul epistolelor, iar nu pe epistolele propriu-zise. Într-adevăr, nu există nici o dovadă în textul propriu-zis al epistolelor în sprijinul acestor opinii iar dacă aceste adausuri ar fi eliminate, nici un om al Noului Testament nu ar presupune niciodată că acești doi bărbați au deținut vreodată postul de episcop.¹

Din fericire, aceste adausuri de la sfârșitul epistolelor au fost, în cele din urmă, eliminate din versiunile modeme ale NT, dar învățatura greșită propagată de ele nu a dispărut cu una cu două.

Timotei și Tit au fost trimiși către aceste biserici în cadrul unor misiuni temporare, de apostolul Pavel pentru a-i instrui pe credincioși și a-i preveni cu privire la pericolul învățătorilor falși.

889

890

Epistolele pastorale

Întrucât, practic, mai toți cărturarii Bibliei sunt de acord că aceste trei epistole datează *din aceeași perioadă*, fiind redactate *de aceeași mană*, vom trata chestiunea paternității și autenticității lor o singură dată, luând aceste trei epistole ca pe o unitate.

II. Paternitatea acestor epistole

Până în anul 1804, când Schmidt a negat că Pavel ar fi scris aceste epistole, întreaga biserică, și chiar necredincioșii, le-au acceptat ca pe Epistolele autentice redactate de marele apostol.

De atunci s-a încetătenit tot mai mult practica de a le eticheta drept scieri „evlavioase”, dar „plastografe” (ca și când evlavia ar putea merge mâna în mâna cu frauda!). Celor mai mulți liberali și unor învățați cu atitudini altminteri conservatoare le-a venit greu să accepte aceste cărți ca fiind de proveniență autentic paulină sau, dacă nu le-au respins în întregime, au pus

sub semnul întrebării cel puțin paternitatea paulină a *unor pasaje* din ele. Întrucât ele conțin multe învățături importante cu privire la modul în care trebuie să fie îndrumată o biserică și alte doctrine importante—*inclusiv avertismente împotriva ereticilor și preveniri cu privire la necredința din vremurile de pe urmă* — noi considerăm că este necesar să acordăm mai mult spațiu tratării autenticității acestor epistole decât în cazul oricărei alte epistole, cu excepția lui 2 Petru.

III. Dovezile externe

Dovezile externe ale Pastoralelor sunt foarte puternice. De fapt, dacă acesta ar fi singurul criteriu de acceptare sau respingere a lor, ele ar câștiga fără drept de apel.

Irineu este primul autor cunoscut care a citat aceste epistole în mod nemijlocit. Ter-tullian și Clement din Alexandria le-au atribuit lui Pavel, după cum a făcut-o și Canonul Muratorian. Părinți ai bisericii dintr-o perioadă și mai timpurie par să fi avut cunoștință despre aceste Scrisori, între aceștia numărându-se Polycarp și Clement din Roma.

Conform spuselor lui Tertullian, Marcion nu a inclus aceste trei Cărți în „canonul” său. Dar acesta nu e neapărat un vot exprimat împotriva autenticității lor, cât împotriva *conținutului* lor. Marcion era un fel de lider de cult deraiat, care reacționa negativ la atacurile aspre lansate de Pavel împotriva gnosticismului ce începea să se coaguleze (vezi introducerea la Coloseni). Pasajele care erau cu deosebire antipatice acestui eretic anti-semit sunt cele de la 1 Timotei 1:8; 4:3; 6:20 și 2 Timotei 3:16, 17.

IV. Dovezile interne

Aproape toate atacurile împotriva paternității pauline asupra epistolelor pastorale pleacă de la presupusele dovezi împotriva acestei paternități, care s-ar găsi *chiar în* conținutul acestor epistole.

Se invocă trei categorii de dovezi: istorice, ecclaziastice și lingvistice. Vom examina pe scurt fiecare dintre aceste trei probleme.

Problema istorică. O seamă de evenimente și persoane din aceste cărți nu pot fi așezate la locul lor în Faptele Apostolilor sau în cunoștințele pe care le avem despre slujba lui Pavel, din alte epistole. Episodul în care Pavel îl lasă pe Trofim la Milet, acesta fiind bolnav, iar la Troa își lasă mantaua și sulurile sale nu concordă cu faptele cunoscute despre călătoriile apostolului.

Dar argumentul acesta poate fi infirmat cu ușurință. Da, este adevărat că nu se potrivesc cu faptele relatate la Faptele Apostolilor. Și nici nu este nevoie să facă acest lucru! Filipeni 1:25 lasă să se înțeleagă că Pavel se aștepta să fie pus în libertate iar tradiția creștină susține că a și fost eliberat și a slujit câțiva ani buni, înainte de a fi fost iarăși întemnițat și apoi decapitat. Astfel, evenimentele, prietenii și dușmanii menționați în epistolele pastorale aparțin perioadei acesteia de lucrare misionară situată *între* cele două întemnițări.

Problema ecclaziastică. S-a spus că organizarea bisericii ar fi avut loc mult mai târziu, după trecerea lui Pavel la cele vesnice, prin veacul al doilea. Este drept că în pastorale se vorbește despre episcopi, presbi-teri și diaconi, dar nu există nici o dovadă că aceștia ar fi fost tipul de episcopi „monarhici” din veacul al doilea și cele care i-au urmat. În realitate, Filipeni 1:1, o epistolă anterioară, menționează o pluralitate de episcopi (supraveghetori) într-o singură biserică, iar nu un episcop peste o biserică sau chiar sistemul ulterior în care un episcop a ajuns să supravegheze mai multe biserici. În plus, termenii *presbiteri* și *episcopi* sunt folosiți în mod interșanjabil în Timotei și Tit, pe când, începând abia din veacul al doilea, sub persistenta încurajare din partea lui Ignatius, s-a ajuns la situația în care un singur „episcop” să fie ales mai mare peste alți oameni cunoscuți sub denumirea de „*presbiteri*”.

892

Epistolele pastorale

5. Unii aveau să se rătăcească de la credință (1 Tim. 6:10).

6. Unii au greșit ținta cu privire la credință (ITim. 6:21).

Foarte strâns înrudită cu credința este și sintagma *doctrină (învățătură) sănătoasă*. „Sănătoasă” înseamnă aici mai mult decât corectă sau drept-credincioasă. Are sensul primar de sănătate și acela de „dătătoare de sănătate”. Este termenul de la care a derivat cuvântul „igienă”, cu precizarea că, desigur, aici este vorba despre igienă spirituală. Notați și următoarele: Doctrină sănătoasă (1 Tim. 1:10; 2 Tim. 4:3; Tit 1:9; 2:1).

Cuvinte sănătoase (2 Tim. 1:13).

Sănătos în credință (Tit 2:8). Cuvântul *conștiință* (sau „cuget”) este menționat de șase ori, după cum urmează:

ITimotei 1:5, 19; 3:9; 4:2

2Timotei 1:3

Tit 1:15

Evlavia este subliniată ca dovadă practică a caracterului

sănătos al doctrinei cuiva — 1 Timotei 2:2, 10; 3:16; 4:7, 8; 5:4; 6:3, 5, 6, 11; 2 Timotei 3:5 (doar o formă exterioară de evlavie); 3:12; Tit 1:1; 2:12.

Sobrietatea sau *mintea trează* sunt calități despre care apostolul a crezut că trebuie cultivate în tinerii săi asistenți — 1 Timotei 2:9, 15; 5:6, 8; 2 Timotei 3:2, 11; Tit 1:8; 2:2, 4, 6, 12.

Să observăm și numeroasele lucruri *bune* pe care le menționează apostolul:

Un cuget bun (1 Tim. 1:5, 19).

Legea este bună (1 Tim. 1:8).

O luptă bună (1 Tim. 1:18).

Rugăciunea este bună (1 Tim. 2:3).

Faptele bune (1 Tim. 2:10; 3:1; 5:10,25; 6:18; 2 Tim. 2:21; 3:17; Tit 1:16; 2:7, 14; 3:1, 8, 14).

O purtare bună (.1 Tim. 3:2).

O mărturie bună (1 Ti. 3:7).

O poziție bună (un loc de cinste, în română, n.tr.) (1 Tim. 3:13).

Orice făptură este bună (1 Tim. 4:4).

Un bun slujitor (1 Tim. 4:6).

O doctrină bună (1 Tim. 4:6).

Evlavia este bună (1 Tim. 5:4).

Lupta bună a credinței (1 Tim. 6:12; 2 Tim. 4:7).

O bună mărturie (1 Tim. 6:13).

O temelie bună (1 Tim. 6:19).

Un lucru bun (2 Tim. 1:14; Tit 2:3; 3:8).

Un bun ostaș (2 Tim. 2:3).

Oameni buni (2 Tim. 3:3; Tit 1:8; 2:5).

Bună fidelitate (Tit 2:10).

Un ultim studiu lexical interesant privește termenii medicali pe care îi găsim în aceste trei epistole. Unii cred că este oglindirea faptului că Doctorul Luca a fost însoțitorul apropiat al lui Pavel în această perioadă.

Am amintit deja că termenul „sănătos” înseamnă dătător de sănătate și că aici este folosit pentru a descrie doctrină, cuvinte, vorbire și credință.

La 1 Timotei 4:2, Pavel se referă la o conștiință însemnată cu fierul roșu, adică cauterizată cu un instrument încins.

Sintagma „obsedați de dispute” înseamnă „având o atitudine de deregлare mintală cu privire la ele” și este un termen

medical (1 Tim. 6:4).

„Cancer” din 2 Timotei 2:37 este tradus prin „cangrenă” în Versiunea Revizuită (termenul grec stă la originea cuvântului „cangrenă”).

Și, în fine, sintagma „urechi care îi gâdilă” (2 Tim. 4:3) este folosită de Pavel în diagnosticul pe care îl pronunță asupra acestor cazuri clinice din vremea de pe urmă.

După această privire de ansamblu asupra chestiunilor ce țin de fundalul epistolelor pastorale, să deschidem acum Ia Prima Epistolă către Timotei, pentru a-i studia, verset cu verset, conținutul.